

ріалу, пройденого на попередніх заняттях. Другий націлений на розвиток мовних навичок (skills development): робота з лексикою за допомогою виконання усних і письмових вправ. Дуже корисними є вправи типу “What do you think”, які стимулюють студентів до вираження власної думки. Це, в свою чергу, спонукає до дискусії – “квінтесенції комунікативного методу” [6]. Далі починається робота з текстом, якій, як правило, передують заняття в парах, відповіді на запитання, заповнення таблиць. Усе це добре орієнтує студента на сприйняття наступної інформації, стимулює інтерес до читання. Урок завершує аудіочастина, яку теж випереджають різні вправи, що дає змогу легше сприйняти новий матеріал. Відмінна риса курсу “Headway” – вивчення граматики на двох рівнях: спочатку в контексті уроку, а потім більш повно в робочій книзі студента (вправи з Workbook), що допомагає правильно використовувати набуті знання у реальному житті.

Висновки. Використовуючи творчий підхід та право власного погляду на навчальний процес, викладач все ж таки мусить пам’ятати, що навчання іноземних мов повинно гармонійно поєднувати в собі використання традиційних форм та методів з сучасними в умовах застосування новітніх технологій. Це сприятиме підвищенню рівня володіння іноземною мовою студентів-аграріїв за мінімальної кількості годин, наданих програмою з іноземних мов для немовних факультетів.

Література

1. Засоби навчання в аграрних навчальних закладах : метод. посіб. для наук.-педагогіч. працівників та викладачів аграрних навч. закладів / П.Г. Лузан, В.В. Ільїн, Т.Д. Іващенко, М.М. Пастушенко . – К. : Науково-методичний центр аграрної освіти, 2005. – 88 с.
2. Дембровська О.Б. Напрями складання програм з іноземної мови для студентів технічних факультетів / О.Б. Дембровська // Наука і методика. – 2006. – № 8. – С. 108–110.
3. Мусейчук С.М. До питання про впровадження дистанційного навчання іноземної мови у немовних вищих навчальних закладах / С.М. Мусейчук // Наука і методика. – 2005. – № 4. – С. 118–122.
4. Редько В. Відчинити вікно в інший світ: інтеркультурний підхід до навчання іноземних мов – нова парадигма в шкільній іншомовній освіті / В. Редько, Л. Мамонова, С. Полякова // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. – № 1. – С. 22–26.
5. Савченко О.П. Педагогічні видання / О.П. Савченко // “Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку”. – 2008. – Вип. № 1.
6. Сухомейло Т.Г. Огляд методик вивчення іноземної мови (на прикладі англійської мови) / Т.Г. Сухомейло // Методологія і методика підготовки фахівців в аграрних ВНЗ : зб. наук. праць ; редкол. : П.Г. Копитко та ін. – Умань, 2004. – С. 181–186.
7. Федорова О. Методики преподавания английского / О. Федорова, О. Чебанова // Иностранец [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.inostranets.ru>

КАТКОВА Т.І.

САМООСВІТА ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

В умовах незалежності та розбудови Української держави надзвичайно велике значення має розвиток суспільного виробництва. Він безпосередньо за-

лежить від знань і вмінь людей, які створюють матеріальні й духовні багатства, оскільки саме людина є творцем і будівником, активним учасником усіх сфер виробництва та духовного життя народу. Людина не лише споживач того, що створюється його працею, а й свідомий учасник виробництва, вона прогнозує його майбутнє. Людина стає активною рушійною силою суспільного прогресу лише за умови глибокого пізнання об'єктивних законів розвитку природи та суспільства, набуття глибинних знань, умінь і можливостей їх використання на благо прогресу. Тому таким актуальним стає вислів Н. Ротшильда “Хто володіє інформацією, той володіє світом”, а отже, “...залишитись нарівні з навколишнім світом можна лише завдяки самоосвіті” [1, с. 138].

Проблема самоосвітньої діяльності досить широко висвітлена в педагогічній теорії і практиці. Ідея взаємозв'язку між освітою та самоосвітою втілена в працях А. Арета, А. Бодальова, О. Ковальова, А. Кочетова, В. Селіванова та ін. Педагогічні основи самоосвіти обґрунтували у своїх працях С. Архангельський, В. Андреев, А. Громцева, Г. Гусев, М. Піскунов, Б. Райський. Сутність, структура та зміст самоосвіти відображені в дослідженнях Т. Браже, М. Башкірової, М. Заборщикова, А. Маркової, П. Пшебильського, Р. Сеульського, Є. Тонконогої, Є. Турбовського. Особливостям організації самоосвіти студентів присвячено праці А. Айзенберга, В. Буряка, Г. Серікова та ін. Зокрема, питання професійної педагогічної самоосвіти порушено у працях І. Барсукова, М. Бондаренка, Т. Борисової, Г. Коджаспірової, О. Малихіна, О. Найна, І. Наумченка, О. Прокопової, Ю. Рогозіної, Н. Сидорчук, В. Скнар, Р. Скульського, Н. Терещенко, В. Шпак та ін. Окремі аспекти самоосвітньої діяльності в умовах інформатизації навчального процесу вивчали А. Андреев, Е. Ганін, О. Шукліна та ін. Ідея компетентнісного підходу як одного з провідних напрямів удосконалення національної системи освіти активно обговорюється у працях Б. Гершунського, Т. Добудько, І. Єрмакова, І. Зимньої, А. Маркової, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равена, С. Ракова, О. Савченка, Н. Селезньової, С. Шишова, А. Хуторського та ін. Водночас динамічні сучасні соціально-економічні реалії спрямовують науковий пошук на розвиток нових шляхів формування в майбутніх фахівців самоосвітніх цінностей, настанов, вмінь та навичок в умовах інформаційно-навчального середовища в контексті концепції неперервної освіти.

Метою статті є розгляд самоосвіти як невід'ємної складової підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності в контексті концепції неперервної освіти.

Аналіз психолого-педагогічної, соціологічної та довідкової літератури свідчить про різноманітне трактування і розуміння поняття “самоосвіта особистості” [2, с. 4]:

1. Освіта, що здобувається в процесі самостійної роботи, без проходження системного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі (Є. Ширшов).

2. Потреба в безперервній освітній діяльності, форма перекваліфікації (Г. Наливайко, Н. Терещенко).

3. Засіб ідейного, професійного й загальнокультурного розвитку особистості та реалізації її творчої ініціативи (А. Громцева, В. Лозовий, І. Редковець, Г. Серіков).

4. Вид вільної діяльності особистості (соціальної групи), що характеризується її вільним вибором і є спрямованим на задоволення потреб у соціалізації, самореалізації, підвищенні культурного, освітнього, професійного та наукового рівнів (Г. Зборовський, О. Шукліна).

5. Самостійна освіта, що спрямована на набуття систематичних знань у будь-якій галузі науки, техніки, культури, політичного життя тощо, що передбачає безпосередній особистий інтерес того, хто навчається, в органічному поєднанні із самостійним вивченням матеріалу (Велика радянська енциклопедія).

6. Освіта, яку здобувають у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі. Крім того, самоосвіта є невід'ємною частиною систематичного навчання в стаціонарних закладах, сприяє поглибленню, розширенню та більш міцному засвоєнню знань (С. Гончаренко).

7. Інформаційно-забезпечувальна діяльність, яка здійснюється шляхом придбання (засвоєння), накопичення, упорядкування, систематизації та відновлення знань з метою задоволення пізнавальних потреб особистості для здійснення різноманітних видів діяльності (О. Бурлука).

Обсяг і глибина поняття “самоосвіта” є різними, але об'єднує їх наявність певних структурних одиниць: мотивація, мета і способи дій.

Для нашої статті за робоче визначення візьмемо таке: самоосвіта особистості – це вид діяльності, спрямований, відповідно до мотивації і мети особистості, на набуття кола знань обраними способами дій.

У психолого-педагогічної літературі проблема самоосвіти сьогодні розглядається в контексті неперервної освіти особистості – ідея, прийнята у світі як ключова в усіх реформах освіти. Підкреслюючи значення неперервної освіти, англійський учений Ф. Джессан писав: “Якщо тимчасова перерва в освіті природна, то її остаточне припинення рівносильне ампутації мислення”. Проблеми неперервної освіти постійно перебувають у центрі уваги ЮНЕСКО, інших міжнародних організацій. В одному з документів ЮНЕСКО міститься така оцінка становища у світі з неперервною освітою: “Прискорення прогресу знань і техніки, поява нових галузей знань і нових видів діяльності, усе більш швидкий розвиток структур і профілів спеціальностей вимагають одночасно усе більш високого рівня загальної початкової підготовки й частого проходження курсів перепідготовки й підвищення кваліфікації, звідси – важливість неперервної освіти, розглянутої не тільки як додаткова професійна підготовка або засіб перепідготовки, але і як глобальний процес освіти, що починається в ранньому віці й триває протягом усього життя – процес, що вимагає взаємозв'язку між шкільною й позашкільною формами з метою задоволення численних і різноманітних потреб і прагнень окремих осіб, груп і суспільства в цілому. Однак, незважаючи на одноставну підтримку цих концепцій, доводиться констатувати, що на практиці безперервна освіта вводиться досить повільно” [3, с. 138], старіють пропоновані програми, зростає розрив між освітою та трудовою діяльністю.

Проблема неперервності освіти висунулася в розряд найбільш актуальних і тому, що, за оцінками зарубіжних економістів, рівень кваліфікації, наприклад, інженера, знижується за 10 років наполовину, а за 20 років – на три чверті. Не можна забувати про постійно наростаючий потік науково-технічної

й суспільно-політичної інформації. Унаслідок цього підвищення рівня освіти стає необхідним для кожної людини.

Неперервна освіта, на думку фахівців, – вирішальний засіб постійного оновлення знань, необхідність якого продиктована потребами науково-технічного й соціального прогресу нашого суспільства. Швидке старіння знань, подвоєння кожні сім років обсягу науково-технічної інформації – все це ставить перед людиною вимогу увесь час учитися новому, передовому, прогресивному [4, с. 144].

Проблема неперервної освіти особливо актуальна в умовах сьогодення, оскільки як організаційний принцип побудови народної освіти в Україні вона забезпечує можливість використання кожною людиною впродовж усього її життя різноманітних освітніх закладів і дає їй змогу раціонально поєднувати освіту із самоосвітою.

Сформована віками система навчання в дитячі і юнацькі роки, з усе більш тривалим терміном навчання й відривом від життя в загальноосвітніх школах і професійних навчальних закладах (училищах, технікумах, інститутах, університетах, аспірантурі) для того, щоб потім на виробництві або в офісі переучуватися й освоювати заново практичні навички, не використовуючи й поступово забуваючи більшу частину отриманих за час навчання знань, не відповідає новим умовам і все більше йде в минуле. На зміну їй приходять системи неперервної освіти, що охоплює всі стадії життя людини й забезпечує розвиток інтелектуальних, фізичних, духовних, моральних здібностей особистості; характеризується розмаїтістю змісту, форм і методів навчання; охоплює як загальну, так і професійну освіту, створюючи умови для швидкого освоєння науково-технічних досягнень, реалізації новаторських ідей, сприяючи поліпшенню якості життя. Переваги безперервної освіти порівняно із традиційною можна простежити, аналізуючи діяльність людини за її структурними елементами.

Система неперервно-циклічної освіти, на думку Ю.В. Яковця, з урахуванням спеціалізації кожної стадії, включає п'ять циклів [5, с. 313–314]:

1. Дошкільна освіта, здійснювана як у сім'ї, так і в дитячих дошкільних установах. При цьому основна увага повинна бути приділена розвитку педагогічних навичок у батьків, забезпечення їх навчальними посібниками, відеофільмами, комп'ютерними іграми, організації циклів дитячих телепередач.

2. Загальноосвітня підготовка – початкова, неповна середня й середня, заснована на систематичному вивченні по спіралі від простого до складного всього комплексу знань, які необхідні людині в сучасному суспільстві, а головне – стимулювальний розвиток творчих здібностей і вміння орієнтуватися у світі знань, що швидко оновлюються. Середня освіта повинна бути гнучкою, орієнтованою на різних за здібностями та інтересами дітей.

3. Професійна освіта різних рівнів – професійне училище, технікум, коледж, інститут, університет, аспірантура – забезпечує оволодіння набором спеціальних знань і навичок для ефективної праці в тій або іншій сфері в системі поділу праці. Характерними тенденціями перехідного періоду для цих навчальних закладів є: розширення профілю підготовки, подолання надмірно вузької спеціалізації, що приковує людини до однієї спеціальності й ускладнює адаптацію при зміні поколінь техніки, місця або виду роботи; гуманізація

освіти, сполучення загальнонаукових і спеціальних дисциплін зі світоглядним, загальнокультурним, етичним і фізичним вихованням, для того щоб кваліфікований робітник, фахівець був різнобічно розвинутою особистістю, що відповідає вимогам постіндустріальної епохи; політехнізація навчання, ознайомлення з різноманітними видами сучасної техніки, з якими доведеться мати справу в трудовій діяльності й домашньому господарстві; органічне поєднання навчання із трудовою діяльністю в матеріальному виробництві, сфері послуг або науковому пошуку, щоб з юності той, хто навчається, входив у трудовий ритм, привчався створювати конкурентоспроможну продукцію, оволодівав ринковим механізмом.

4. Освіта дорослих протягом періоду їх активної трудової діяльності.

Відзначимо, що суспільство визнає дорослою таку особистість, що має високий ступінь соціальної й професійної компетентності, необхідний для прийняття життєво важливих рішень, здатна реально й виважено аналізувати процес своєї життєдіяльності в загальній системі соціальних відносин, самостійно й продуктивно реалізовувати намічені плани, передбачати наслідки своїх рішень і нести за них відповідальність на основі засвоєних соціальних норм і цінностей.

На III Міжнародній конференції ЮНЕСКО щодо освіти дорослих (1972 р.) останнє стало розглядалося в загальному контексті більш широкої системи неперервної освіти: “Вираз “освіта дорослих” означає весь комплекс організованих процесів освіти, формальних або інших, що продовжують або заповнюють освіту, одержувану в школах, ВНЗ, а також практичне навчання”. Завдяки їм особистості, розглянуті суспільством як дорослі, частиною якого вони є, розвивають свої здібності, збагачують знання, підвищують технічну й професійну кваліфікацію або здобувають нову спеціальність й змінюють погляди або поведінку в подвійній перспективі – всебічного особистісного розвитку й участі в збалансованому й незалежному соціальному, економічному та культурному розвитку. Освіту дорослих не можна, однак, розглядати саму по собі, вона є підрозділом, невід’ємною частиною загальної системи безперервної освіти й навчання. Необхідність безперервного відновлення й поповнення знань і навичок працівників продиктована швидким старінням набутих у навчальних закладах знань, прискорюваним темпом зміни поколінь техніки, що використовується у виробництві й у побуті, поширенням нових технологій, зміною професій і видів діяльності внаслідок професійного просування, банкрутства підприємств, міграції тощо.

Цільові функції освіти дорослих, як підкреслює Ю.Н. Кулюткин, різноманітні: компенсація прогалин, наявних у попередній підготовці; оперативна адаптація до нововведень; зростання професійної майстерності; збагачення політичної й духовної культури тощо, а в остаточному підсумку – розвиток творчого потенціалу [6, с. 7].

5. Навчання пенсіонерів і членів родини, які не працюють і мають більше можливостей приділити час вихованню дітей, культурі. Потрібно допомогти цій групі населення зробити життя насиченим і різноманітним. Тут немає необхідності в довгостроковому спеціальному навчанні; мова йде про самоосвіту, різноманітні клуби й гуртки за інтересами, організацію циклів телепе-

редач тощо. Від цього значною мірою залежить ефективність виховання дітей, домашнього господарства, здоров'я населення. Основну частину витрат за п'ятим циклом навчання повинна брати на себе держава разом з пенсійними фондами, благодійними організаціями тощо.

Названі етапи мають бути пов'язані один з одним: на кожному попередньому етапі потрібно формувати готовність людини до подальшої освіти й самоосвіти, а на кожному наступному етапі необхідно розвивати й збагачувати ті знання, які людина здобула раніше. При переході від одного етапу до іншого дедалі більшого значення набуває розвиток творчої спрямованості особистості, пізнавальних потреб і інтересів, здатності самостійно оволодівати знаннями й застосовувати їх у практичній діяльності.

Отже, постійне навчання й перенавчання людини стає однією з необхідних умов реалізації нової формули: “хочеш знайти роботу й утриматися на ній – учися!”. Люди з різним рівнем підготовленості до бажаної роботи будуть конкурувати за право зайняти привабливе для них робоче місце, і перемога в такому конкурсі одних буде тим самим означати поразку інших, а цим останнім доведеться із ще більшою наполегливістю братися за навчання, щоб їхня наступна спроба виявилася більш вдалою.

Аналіз результатів досліджень учених (Н. Бухлова, А. Громцева, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська, А. Усова, Т. Шамова та ін.) дав змогу структурувати зміст самоосвітньої діяльності та визначити етапи й відповідні кроки її здійснення, а саме: постановка мети, планування, організація, реалізація, рефлексія [7, с. 68].

Зупинимось детальніше на розгляді кожного з них.

Етап постановки мети передбачає виконання таких основних кроків: орієнтації та визначення мети. Людина, яка займається самоосвітою, усвідомлює особистісну значущість цієї діяльності, має внутрішню потребу в систематичному оновленні й збагаченні професійних знань, уміє оцінювати свої можливості, вести їх облік, визначати особисті потреби в удосконаленні знань на підставі самоаналізу, самооцінки сильних та слабких сторін своєї діяльності, враховує ситуації здійснення процесу самовдосконалення засобами самоосвіти, визначає можливі ресурси, що можуть допомогти в цьому процесі. На підставі орієнтації визначається мета щодо самовдосконалення знань, способів діяльності, певних якостей, при цьому обов'язково передбачається кінцевий результат діяльності й засоби, за допомогою яких можна його досягти. Крім того, мета вважається прийнятною, якщо особистість чітко розуміє, де практично будуть використані результати її зусиль, в яких саме аспектах своєї діяльності можна застосувати напрацьоване в процесі самоосвіти. На нашу думку, цілепокладання, уміння розробляти та виконувати програми самоосвіти з урахуванням особистих і суспільних потреб є одним з найважливіших для ефективного здійснення майбутнім фахівцем самоосвітньої діяльності.

Етап планування являє собою проектування особистістю конкретних дій, спрямованих на вдосконалення знань, умінь, певних якостей через самоосвіту, а також менеджмент часу. Проектування передбачає розробку й конкретизацію певних кроків діяльності, передусім вибір джерел необхідної інформації та засобів досягнення кінцевої мети. Не менш важливим є вміння раціона-

льно розподіляти час, яке сприяє економному використанню ресурсів і водночас ефективному вирішенню поставлених завдань.

Етап організації складається з пошуку необхідної інформації й налаштування робочого місця. Важливим елементом самоосвітньої діяльності є пошук та безпосередня робота з джерелами інформації, що ґрунтується на вмінні самостійно працювати в бібліотеці, інформаційно-навчальному середовищі, використовувати нові інформаційно-комунікаційні технології для задоволення самоосвітніх потреб, критично ставитися до будь-якої отриманої інформації. Організація робочого місця повинна бути раціональною, оскільки невиконання елементарних вимог призводить до зниження стійкості уваги, швидкого стомлення, невдоволеності процесом самоосвіти і, як результат, до погіршення якості роботи. Отже, володіння навичками раціонального планування та організації самостійної пізнавальної діяльності є не менш значущим для самоосвітньої діяльності майбутнього фахівця.

Етап реалізації означає безпосереднє виконання наміченого плану щодо самовдосконалення знань, способів діяльності, певних якостей засобами самоосвіти. На сучасному та попередньому етапах досить важливими вміннями є інформаційно-пошукові (пошук, відбір потрібної інформації, її використання для здобуття нових знань), навчально-інформаційні та творчі на базі раціонального використання ресурсів інформаційно-навчального середовища в процесі самоосвіти. На етапі рефлексії здійснюється усвідомлення особистістю того результату, якого вона досягла в процесі самоосвітньої діяльності. Його виконання передбачає такі кроки: самоконтроль, самооцінку, самоаналіз, самокорекцію. Протягом циклу самоосвітньої діяльності особистість контролює її перебіг, оцінює її якість, визначає сильні й слабкі сторони роботи на підставі порівняння набутого із запланованим. Уміння критично ставитися до своєї роботи є необхідним для адекватної оцінки отриманих результатів. Якщо після оцінки та аналізу особистість робить висновки про неякісне виконання поставлених завдань, необхідно ставити перед собою міні-мету щодо корекції самоосвітніх дій. Рефлексивні вміння полягають у самозвітуванні щодо результативності роботи, розробці нових завдань для наступного циклу самоосвіти, визначенні напрямів удосконалення власної самоосвітньої діяльності. Результат, отриманий за такою схемою роботи, свідчить про те, що особистість упоралася з поставленими завданнями, досягла своєї мети, сприяючи тим самим власному самовдосконаленню, саморозвитку й самовихованню.

Зазначимо, що на всіх етапах важливе значення мають емоційно-вольовий механізм щодо подолання невпевненості, труднощів під час самоосвітньої діяльності, а також сформованість ціннісних орієнтацій та мотивів щодо її здійснення.

На підставі аналізу сутності, характерних ознак, принципів, змісту й етапів здійснення самоосвітньої діяльності, а також її особливостей в умовах інформаційно-навчального середовища ми вважаємо, що майбутній фахівець повинен усвідомлювати особистісне та суспільне значення самоосвіти, мати ціннісні орієнтації, мотиви і внутрішню потребу в систематичному оновленні й збагаченні професійних знань, розвинений емоційно-вольовий механізм щодо подолання труднощів і, крім того, володіти сукупністю самоосвітніх умінь.

Перелічимо ці вміння: цілепокладання (орієнтація, визначення мети діяльності); раціонального планування та організації самостійної пізнавальної діяльності (проектування власних дій, регламентація часу, вибір форм, прийомів, джерел самоосвіти, створення оптимально сприятливих умов для самоосвіти та організація робочого місця); інформаційно-пошукові (пошук, відбір потрібної інформації, її використання для здобуття нових знань); навчально-інформаційні; творчі на базі раціонального використання інформаційно-комунікаційних технологій (перетворення інформації на спосіб діяльності); самоаналізу та самооцінки; самоконтролю та саморегуляції; рефлексивні (самозвітування щодо результативності роботи, розробка нових завдань для наступного циклу самоосвіти, визначення напрямів удосконалення власної самоосвітньої діяльності).

Слід відзначити, що комплекс зазначених вище якостей і вмінь, сформованих на високому рівні, відповідає складовим компетентності самоосвіти, яка значною мірою сприяє успішності професійної діяльності особистості й розуміється як цілісне індивідуальне утворення, що інтегрує мотиваційно-ціннісний, організаційний, процесуально-інформаційний і контроль-рефлексивний компоненти та зумовлює не лише готовність до самоосвітньої діяльності, а й здатність до її ефективного здійснення з метою самовдосконалення та професійного розвитку [8, с. 368].

Для підготовки висококваліфікованих фахівців необхідно формувати в них компетентність самоосвіти, яка надає можливість реалізувати індивідуальну освітню траєкторію і є основною підтримкою адаптаційного потенціалу людини до змін як у суспільстві, так і у професійній діяльності. Таким чином, неперервна освіта виконує важливу роль у формуванні високоякісних фахівців, а самоосвіта при цьому є її найважливішою стороною.

Висновки. Отже, на підставі аналізу психолого-педагогічних джерел нами проаналізовано основні підходи вчених до тлумачення поняття “самоосвіта”, розглянуто проблему самоосвіти та її особливості для різних вікових груп у контексті неперервної освіти, виокремлено й обґрунтовано етапи та відповідні кроки здійснення самоосвітньої діяльності

Література

1. Коростіль Л.А. Самоосвіта особистості як соціальне та педагогічне явище / Л.А. Коростіль // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Суми : Видавництво СумДПУ, 2009. – № 1. – С. 138–145.
2. Бурлука О.В. Самоосвіта особистості як соціокультурне явище : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 17.00.01 “Теорія та історія культури” / О.В. Бурлука. – Харків, 2005. – 15 с.
3. Эрлин О.В. ЮНЕСКО и развитие образования взрослых / О.В. Эрлин // Перспективы, 1982. – № 1–2. – С. 137–145.
4. Образование взрослых как объект социально-педагогического исследования / под ред. С.Г. Вершловского // Образование взрослых: реальности, проблемы, прогноз. – СПб. : СПб ГУПМ, 1998. – С. 8–54.
5. Яковец Ю.В. История цивилизации : учеб. пособ. для студентов гуманитар. профиля / Ю.В. Яковец. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 352 с.
6. Кулюткин Ю.Н. Психологические проблемы образования взрослых / Ю.Н. Кулюткин // Вопросы психологии. – 1989. – № 5. – С. 5–13.

7. Кисельова О.Б. Самоосвіта як невід’ємна складова підготовки вчителя до професійної діяльності в умовах профільного навчання / О.Б. Кисельова // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Суми : Видавництво СумДПУ, 2009. – № 1. – С. 65–72.

8. Щолок О.Б. Інформаційно-навчальне середовище як чинник формування компетентності в майбутнього фахівця у процесі самоосвіти / О.Б. Щолок // Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2006. – Вип. 43. – С. 366–370.

КАТРИЧ Н.В.

ВИМОГИ ДО ЯКОСТЕЙ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Формування творчої особистості – одна з головних цілей сучасної особистісно орієнтованої педагогіки. Для успішної реалізації шляхів творчого розвитку особистості необхідно чітко уявляти кінцевий результат, тобто ті якості, яких повинен набути об’єкт педагогічної уваги.

Мета статті – аналіз запропонованих у науці поглядів на риси творчої особистості.

Історія наук про людину та її розвиток містить багато прикладів, спроб розкриття людської сутності, прагнення людини до духовного зростання, до самовдосконалення. Більшість гуманітарних наук намагається проаналізувати механізми вдосконалення тих чи інших якостей людини, груп людей та суспільства в цілому. Отже, проблема визначення головних особистісних рис, які є запорукою розвитку та вдосконалення людиною власної сутності, – це глобальна проблема, що розглядають не лише безпосередні науки “про людину” – психологія, педагогіка, філософія, соціологія, а й багато інших. Спроби пізнати онтологію духовного зростання, становлення особистості сягають давнини (Аристотель, Платон, Г. Сковорода, Г. Гегель, І. Кант та ін.).

Складність створення теоретичної моделі творчої особистості зумовлена такими чинниками: 1) факт маловідомого вивчення феномену творчості та неможливості повного дослідження процесів творчості для сучасної науки завдяки залученню в цей процес не тільки свідомості, а й підсвідомої роботи мозку; 2) існування великої кількості теорій та поглядів на творчу особистість як синтез певних якостей; 3) неповторність та унікальність особистості в сукупності всіх психометричних проявів; 4) вплив багатьох чинників на психічні, біологічні, фізіологічні процеси, які відбуваються в організмі людини. Тому процес всебічного розвитку не означає його однаковості в різних людей. На нашу думку, розвиток особистості повинен приводити до гармонізації особистості, її можливості повинні узгоджуватися з її якостями, що розвиваються, сам розвиток повинен приносити особистості глибинне задоволення процесом і результатами цього розвитку.

Визначенню поняття творчої особистості у вітчизняній філософській, педагогічній та психологічній літературі приділяли та приділяють сьогодні ще більше уваги (Ю.П. Азаров, Б.Г. Ананьєв, В.І. Андреев, Ю.К. Бабанський, С.М. Бондаренко, Р.М. Грановська, В.І. Загвязинський, І.А. Зязюн, В.А. Кан-Калик, Н.В. Кичук, Л.М. Лузіна, В.О. Моляко, М.Н. Нікандров, Я.О. Пономарьов, М.М. Поташник, Л. Рувинський, Н.Ф. Тализіна, С.О. Сисоєва, В.О. Сухомлинський, В.А. Цапок, Р.Х. Шакуров та ін.).